

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.

Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Zabrana diskriminacije

Član 2

Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.

Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koje u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

Načela

Član 3

Lice sa invaliditetom ima pravo na:

- 1) poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo;
- 2) ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost;
- 3) puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života;
- 4) uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama;
- 5) jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima; i
- 6) poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta

Član 4

Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lica sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

Propisi i posebne mjere

Član 5

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovode propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Nadležnost Ministarstva

Član 6

Radi unapređenja prava lica sa invaliditetom i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, organ državne uprave nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: Ministarstvo), vrši poslove koji se odnose na:

1) koordinaciju aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima;

2) praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata;

3) pripremu strateškog dokumenta koji se odnosi na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima (u daljem tekstu: Strategija), predlaganje usvajanja i praćenje sprovođenja Strategije;

4) pripremu godišnjeg izvještaja o sprovođenju Strategije, na osnovu izvještaja organa iz okvira njihove nadležnosti, i dostavljanje godišnjeg izvještaja Vladi Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada);

5) organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

6) pripremu izvještaja o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

7) saradnju sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

8) uspostavljanje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;

9) eliminisanje stereotipa i predrasuda o licima sa invaliditetom, kao i štetnih radnji kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu;

10) organizovanje edukacija i treninga za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima;

11) pokretanje i sprovođenje kampanja za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom, od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema;

12) podsticanje medija da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom;

13) druge poslove u skladu sa zakonom.

Izvrještaje iz stava 1 tačka 4 ovog člana, organi su dužni da dostave Ministarstvu, najkasnije u roku od mjesec dana nakon isteka godine za koju se izvještaj priprema.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 7

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 8

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

1) **objekti u javnoj upotrebi** su: objekti trgovačke, ugostiteljske i/ili turističke namjene; objekti u kojima se pružaju poštanske i telekomunikacione usluge, bankarske i druge finansijske usluge; objekti u kojima su smješteni državni organi, organi državne uprave, organi lokalne uprave i druga pravna lica koja, u okviru javnih ovlaštenja koja vrše, pružaju usluge građanima; vaspitne, obrazovne i zdravstvene ustanove, ustanove socijalne i dječije zaštite, muzeji i druge ustanove iz oblasti kulture; objekti namijenjeni sportu, rekreaciji i zabavi; vjerski objekti; aerodromske, željezničke i autobuske zgrade, pristaništa i drugi objekti saobraćajne infrastrukture koje koriste građani; objekti u kojima često borave lica sa invaliditetom; objekti u kojima se nalaze poslovne prostorije saveza, društava ili udruženja lica sa invaliditetom; ustanove za rehabilitaciju; ustanove za smještaj lica sa invaliditetom i sl;

2) **prostori i površine javne namjene** su: pješački trg, ulica, staza u parku, dječjem igralištu i na šetalištu; pješački prolaz, pasarela i pješački most; ulični prelaz i sl;

3) **mobilijar za lica sa invaliditetom** predstavlja tipski element privremenog karaktera, označen specijalnom oznakom za isključivu upotrebu od strane lica sa invaliditetom, a može biti: plažni mobilijar (platforme i rampe za pristup plažama i vodi, ležaljke za lica sa invaliditetom, lift za prenos lica sa invaliditetom) i ostali elementi privremenog monatažno-demontažnog karaktera koji služe za pristup, kretanje i boravak lica sa invaliditetom u javnim objektima i javnim površinama (vertikalno podizne platforme, koso podizne platforme, pristupne rampe, oglasni pano sa oznakama na Brajevom pismu, oglasna tabla na Brajevom pismu, taktilne crte);

4) **Brajevo pismo** je reljefno pismo za slijepa lica;

5) **javni prevoz** je prevoz u drumskom (gradskom, prigradskom, međumjesnom i međunarodnom), željezničkom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju, u skladu sa posebnim zakonima kojima se uređuju uslovi za obavljanje, sigurnost i bezbjednost saobraćaja;

6) **pomagala** su različite vrste tehničko-tehnoloških i elektronskih uređaja, medicinsko-protektivne sprave i pomagala, obučeni psi vodiči i pomagači, i druge vrste savremenih predmeta i uređaja koji u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju samostalan život lica sa invaliditetom i smatraju se integralnim dijelom lica koje ih koristi;

7) **medicinska pomagala** su ortopedska, očna i tiflotehnička, slušna i pomagala za omogućavanje glasnog govora, stomatološka i ostala pomagala u skladu sa propisima kojima se reguliše zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje; i

8) **univerzalni dizajn** predstavlja oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da mogu da ih koriste svi, u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe za dodatnim adaptacijama ili specijalnim oblikovanjem za lica sa invaliditetom, što ne isključuje postojanje pomoćnih sredstava i pomagala za određene kategorije lica sa invaliditetom kad su im takva sredstva potrebna.

II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Govor mržnje i omalovažavanja

Član 9

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom.

Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji.

Omalovažavanje je doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.

Diskriminacijom u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.

Diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi

Član 10

Neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Pristup objektu se obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i:

1) zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti (za lica sa invaliditetom), u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom; i

2) zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namijenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet.

Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama

Član 11

Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacijama na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.

Diskriminacija u pristupu javnom prevozu

Član 12

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:

1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja i ulaska u sredstva javnog prevoza, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje propisanih mjera za obezbjeđivanje pristupačnosti sredstava javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju i bezbjednost saobraćaja;

2) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom, pružanje usluge prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima se usluga prevoza pruža drugim korisnicima u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju; i

3) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju.

Diskriminacija u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga

Član 13

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga smatra se:

1) odbijanje, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga;

2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga nepoštovanjem principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;

3) pružanje dobara i usluga pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se dobro i usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica; i

4) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja dobara i usluga, iako je lice ili grupa lica sa invaliditetom zatražila i ispunila uslove za blagovremeno pružanje dobara i usluga prije drugih lica.

Diskriminacija u postupcima pred organima

Član 14

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u postupcima pred organima, smatra se:

1) utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica;

2) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;

3) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava;

4) nepreduzimanje, odnosno nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima; i

5) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugoj djeci.

Ograničavanje lične pokretljivosti

Član 15

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje lične pokretljivosti uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje.

Dostupnost pomagala iz stava 1 ovog člana licu sa invaliditetom, pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom, zbog njegovog ličnog svojstva (pola, imovnog stanja, nacionalne pripadnosti i dr.) smatra se diskriminacijom lica sa invaliditetom po drugom osnovu, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo život ili zdravlje tog ili drugog lica.

Ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici

Član 16

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici:

1) ograničavanjem izbora mjesta stanovanja licu sa invaliditetom time što prilikom prelaska iz jednog mjesta stanovanja u drugo može izgubiti pravo na stanovanje odgovarajućeg standarda u smislu zakona kojim se uređuje socijalno stanovanje, kao i podršku za život u zajednici, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita;

2) nesprovođenjem i nepreduzimanjem posebnih mjera na uspostavljanju i pružanju podrške za život u zajednici licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita; i

3) uskraćivanjem pružanja podrške za život u zajednici u mjeri u kojoj je objektivno utvrđeno da je ona potrebna za samostalan život lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita.

Ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja

Član 17

Onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona, kojima se licu sa invaliditetom omogućava da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja u sredstvima javnog informisanja, uključujući i davanje izjava za medije u formi koja je pristupačna tim licima.

Diskriminacija u oblasti privatnosti

Član 18

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti smatra se:

- 1) povreda, odnosno miješanje u privatnost i porodični život lica sa invaliditetom; i
- 2) upotreba podataka o ličnosti, a naročito podataka vezanih za invaliditet, van namjene za koju su prikupljeni.

Diskriminacija u oblasti porodičnih odnosa

Član 19

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti porodičnih odnosa smatra se uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu sa invaliditetom da se njegovi roditelji brinu o njemu u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava djetetu bez invaliditeta.

Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja

Član 20

Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju, odnosno invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, u smislu propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom izbora obrazovnog programa i upisa i pristupa i boravka u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom praćenja nastave i provjere znanja, kao i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;
- 3) nepreduzimanje i nesprovođenje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; i
- 4) isključivanje lica sa invaliditetom iz obrazovno-vaspitne ustanove kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica s invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i

- 5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica s invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite

Član 22

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite u smislu propisa kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje, smatra se:

- 1) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje bolesti koja može prouzrokovati invaliditet i pravovremeno liječenje radi sprječavanja invaliditeta ili smanjenja stepena invaliditeta;
- 2) odbijanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) utvrđivanje posebnih uslova za lica sa invaliditetom u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije;
- 5) pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom pod uslovima koji se ne traže za druga lica;
- 6) neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu sa invaliditetom, iako je to lice zatražilo i ispunilo uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene zaštite, kao i davanje prednosti u pružanju zdravstvene zaštite i rehabilitacije drugim licima u odnosu na lica sa invaliditetom;
- 7) uskraćivanje, ograničavanje i neblagovremeno pružanje informacija o utvrđenom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeravanim mjerama liječenja i rehabilitacije lica sa invaliditetom;
- 8) vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom kao pacijenta; i
- 9) uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica sa invaliditetom ako se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima.

Diskriminacija u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda

Član 23

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda u smislu propisa kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita, smatra se:

- 1) odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom;
- 2) utvrđivanje nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom od uslova pod kojima se socijalna i dječja zaštita pruža drugim korisnicima; i
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 24

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 1) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika;

2) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom;

3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;

4) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;

5) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija;

6) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i

7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti kulture

Član 25

Nepristupačnost kulturnih dobara i aktivnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu ili grupi lica sa invaliditetom da se bave kulturnim i umjetničkim radom, nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona za podsticanje razvoja i korišćenja kulturnih, umjetničkih i intelektualnih potencijala lica ili grupe lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast kulture, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nepriznavanje kulturnog i jezičkog identiteta opštim ili pojedinačnim pravnim aktom, licu ili grupi lica sa invaliditetom, odnosno nepreduzimanje i nesprovođenje mjera za ostvarivanje tog identiteta u smislu propisa kojima se uređuje oblast kulture.

Diskriminacija u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme

Član 26

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;

2) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona, kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; i

3) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskraćivanje i ograničavanje tog prava, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

III. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 27

Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju po osnovu invaliditeta, kao i diskriminaciju lica ili grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, u oblasti rada i zapošljavanja, zaštite na

radu, zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom.

Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano po osnovu invaliditeta ili lica sa invaliditetom koje smatra da je diskriminisano po bilo kom osnovu, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu diskriminacije kod nadležnog suda, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda.

IV. KAZNE NE ODREDBE

Član 28

Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 11 stav 2);

2) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 15 stav 1);

3) omogućiti dostupnost pomagala iz člana 15 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 15 stav 2);

4) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 20 stav 1 tačka 1);

5) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 2);

6) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 20 stav 1 tačka 3);

7) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 20 stav 1 tačka 4);

8) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako ima jednake ili bolje kvalifikacije i stručne sposobnosti nego lice bez invaliditeta ili onemogućiti članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom ili mu da manje povoljne radne uslove (član 21 stav 1 tač. 1, 2 i 5);

9) onemogućiti, ograničiti ili otežati učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 1);

10) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 26 stav 1 tačka 2); i

11) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograničiti to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 26 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 29

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 10 stav 3 alineja 2).

Zaštitne mjere

Član 30

Za prekršaje iz čl. 28 i 29 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; i
- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

V. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Započeti postupci

Član 31

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta koji su započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaću se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako je to povoljnije za lica ili grupu lica sa invaliditetom, ili organizaciju lica sa invaliditetom.

Primjena

Član 32

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja dužni su da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u skladu sa članom 11 stav 2 ovog zakona, u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja

Član 33

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", broj 39/11).

Stupanje na snagu

Član 34

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

O B R A Z L O Ž E N J E

I USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sadržan je u članu 16 tačka 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da se zakonom uređuje način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje i članu 68, kojim je propisano da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Osnovni razlozi za donošenje novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom nalaze se u potrebi usaglašavanja zakonskog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, kao i međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, odnosno, direktivama o jednakosti, a posebno sa Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i sa Opcionim protokolom uz Konvenciju.

Ustav Crne Gore, garantuje jednaka prava i obaveze svim građanima/kama, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo i zabranjuje svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju, po bilo kom osnovu (član 8 stav 1 i član 17). Ustavom se, takođe, predviđa da se neće smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju (član 8, stav 2). Članom 68 Ustava Crne Gore propisano je da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

Garancije date Ustavom Crne Gore razrađene su nizom zakona kojima su uređeni radni odnosi, zapošljavanje, penzijsko i invalidsko osiguranje, pristupačnost javnim objektima, dobrima i uslugama, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita na radu, porodični odnosi i dr.

Istovremeno, ukazala se potreba usklađivanja određenih definicija i terminologije upotrijebljene u novom zakonskom rješenju, kao i uvođenje odredbi kojima se postiže jača odgovornost počinitelja diskriminatorskih radnji pred pravosudnim organima. Posebno je naglašen koncept prekršajne zaštite na koji je, s obzirom na nedostatak sankcija, odnosno kaznenih odredbi u do sada važećem Zakonu, bilo dosta primjedbi od strane domaće, stručne javnosti, civilnog društva i međunarodnih organizacija.

Ukazala se potreba za uvođenjem novih, posebnih oblika diskriminacije, koji nisu sadržani u drugim zakonskim propisima a kojima se upućuje na one nedozvoljene akte koji se smatraju nedopustivim sa stanovišta moralnih standarda, a takođe, mogu predstavljati opasnost po društvenu zajednicu.

Crna Gora se donošenjem Zakona o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom sa Opcionim protokolom obavezala da će osigurati i promovisati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sva lica sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invaliditeta. Konačno, naprijed navedeni razlozi imaju dodatno utemeljenje u zahtjevima i potrebi usaglašavanja nacionalnih propisa sa normama na koje ukazuju izvještaji i preporuke u postupku pristupanja Evropskoj uniji i obavezama preuzetim ratifikacijom Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

III USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je usklađen sa Evropskim zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorima Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope kojima se zabranjuje svaki oblik diskriminacije, te posebno diskriminacija po osnovu invaliditeta.

Posebno treba istaći usklađenost sa:

Konvencijom Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionim protokolom uz Konvenciju;

Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine;

Protokolom br.12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 2000. godine (kojom se proširuje djelovanje zabrane diskriminacije na bilo koje pravo određeno zakonom); Evropskom socijalnom poveljom (revidovanom) iz 1996. godine i Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine.

Direktivom Savjeta 2000/43/EZ iz 2000. godine o primjeni načela ravnopravnosti lica bez obzira na njihovo raso i etničko porijeklo jednakosti.

Direktivom Savjeta 2000/78/EZ iz 2000.godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja.

Direktivom 2004/113/EZ iz 2004. godine o sprovođenju jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga.

Direktivom 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o načelu jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada.

IV OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Članom 1 Predloga zakona uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, po osnovu invaliditeta, u skladu sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije i odredbama drugih zakona kojima se uređuje ova oblast, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom ili ne garantuju manji obim prava.

Članom 2 Predloga zakona zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru. Istim članom je definisano da je lice sa invaliditetom lice koje ima dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja, koja u sadejstvu sa različitim ograničenjima mogu otežati puno i efektivno učešće ovog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima. Takođe je definisano da grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

U članu 3 Predloga zakona navedena su načela na kojima se zasniva ovaj zakon kao što su: poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo, ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost, puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života, uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o pravima i obavezama lica sa invaliditetom, jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima i poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

U članu 4 Predloga zakona usklađene su definicije neposredne i posredne diskriminacije po osnovu invaliditeta sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14). Navedeni su i novi oblici diskriminacije po osnovu invaliditeta kao što je: pozivanje, pomaganje, podsticanje (podstrekavanje), davanje instrukcija, kao i najavljena mogućnost da određeno lice sa invaliditetom ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji, te da pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju. Istim članom je definisano da se ne smatraju diskriminacijom po osnovu invaliditeta, propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Članom 5 Predloga zakona propisano je da su državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni da donose odnosno uvode i sprovode, propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica. Ovim članom definisano je da se propisi i posebne mjere donose, odnosno preduzimaju, u oblastima: uređenja prostora i izgradnji objekata, informisanja, saobraćaja,

vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana. Posebne mjere primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni. Članom 6 Predloga zakona određen je organ državne uprave nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava, odnosno Ministarstvo, koji će obavljati poslove koji se odnose na: koordinaciju aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima, praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata, pripremu strateškog dokumenta koji se odnosi na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima, predlaganje njegovog usvajanja i praćenja, pripremu godišnjeg izvještaja o sprovođenju Strategije, na osnovu izvještaja organa iz okvira njihove nadležnosti, i dostavljanje godišnjeg izvještaja Vladi, organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, pripremu izvještaja o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, saradnju sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, uspostavlje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, eliminisanje stereotipa i predrasuda o licima sa invaliditetom, kao i štetnih radnji kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu, organizovanje edukacija i treninga za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, pokretanje i održavanje kampanja za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom, od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema i podsticanje medija, da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom. Istim članom je predviđena je obaveza organa da Ministarstvu dostave izvještaje najkasnije u roku od mjesec dana nakon isteka godine za koju se izvještaj priprema.

Članom 7 Predloga zakona propisana je obavezna upotreba rodno osjetljivog jezika.

Članom 8 Predloga zakona definisana su značenja izraza upotrebljenih u ovom zakonu.

Članom 9 Predloga zakona predviđeno je da se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta. Ovim članom je definisano da je govor mržnje, svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netolerancije. Predviđeno je da je i omalovažavanje, odnosno doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva, diskriminacija po osnovu invaliditeta. Diskriminacijom po osnovu invaliditeta se smatra i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.

Članom 10 Predloga zakona navedeni su oblici diskriminacije po osnovu invaliditeta u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi kao što su: neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, zauzimanje i korišćenje parking mjesta namjenjenih za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti (za lica sa invaliditetom) od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, kao i zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara namjenjenog za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet. Propisano je da se pristup objektu obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.

Član 11 Predloga zakona definisao je šta se podrazumijeva pod diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu informacijama i komunikacijama. Ovim članom je predviđena obaveza obezbjeđivanja natpisa na Brajevom pismu za lica sa invaliditetom u objektima, prostorima i površinama javne namjene.

Član 12 Predloga zakona definisao je diskriminaciju po osnovu invaliditeta u javnom prevozu.

Članom 13 Predloga zakona uređuje se diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga koja je, takođe, u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona o Zabrani diskriminacije ("Sl. list CG", broj 18/14), kao i sa Direktivom Savjeta EU o jednakosti (2004/113/EZ). Utvrđeno je da se diskriminacijom u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu sa invaliditetom po osnovu invaliditeta, smatra: odbijanje, otežavanje, ograničavanje ili onemogućavanje pružanja javnih dobara i usluga, nepoštovanje principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica. Takođe, odbijanje pružanja javnih usluga, pružanje usluge pod drugačijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica, povećanje cijene usluge srazmjerno povećanim troškovima, neposredno proisteklim iz pružanja javne usluge licu sa invaliditetom, te namjerno kašnjenje i odlaganje pružanja dobara i usluga licima sa invaliditetom, smatra se diskriminacijom.

Članom 14 Predloga zakona predviđeno je da se diskriminacijom lica sa invaliditetom u postupcima pred organima smatra: utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica, uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima, vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava, nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima, i uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugom djetetu ili grupi djece.

Članom 15 Predloga zakona utvrđeno je da je ograničavanje lične pokretljivosti na način što se uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnim i savremenim pomagalima koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom, ta. u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje, diskriminacija po osnovu invalidita. Dostupnost pomagala licu sa invaliditetom, pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom, zbog njegovog ličnog svojstva (pola, imovnog stanja, nacionalne pripadnosti i dr.) takođe se smatra diskriminacijom lica sa invaliditetom, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo njegov život ili zdravlje ili drugog lica.

Članom 16 Predloga zakona predviđeno je da je ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici diskriminacija po osnovu invaliditeta. Ovim članom su definisani slučajevi ovog oblika diskriminacije.

Član 17 Predloga zakona propisuje da je onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja diskriminacija po osnovu invaliditeta.

Član 18 Predloga zakona je definisao šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti.

Član 19 Predloga zakona je definisao šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti porodičnih odnosa.

Član 20 Predloga zakona bavi se diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, prilikom izbora obrazovnog programa i upisa, mogućnosti praćenja nastave, uključujući i vannastavne aktivnosti i

takmičenja, kao i uključivanje iz obrazovne ustanove u istoj ili sličnoj situaciji kada tome ne podliježu vršnjaci.

Članom 21 Predloga zakona utvrđeno je šta se smatra diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja. S tim u vezi, predviđeno je da je diskriminacija po osnovu invaliditeta: nezapošljavanje lica sa invaliditetom koje ima jednake ili bolje kvalifikacije nego lice bez invaliditeta, kao i utvrđivanje pravila koja se odnose na rad i radne uslove, zaradu, prestanak radnog odnosa i na druga prava iz radnog odnosa koja su nepovoljnija za lice sa invaliditetom nego za druga lica. Ovim članom je propisana obaveza obezbjeđivanja uslova za rad, kao i obaveza prilagođavanja radnog mjesta za lice sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se uređuje rad, zaštita i zdravlje na radu i profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom.

Član 22 Predloga zakona uređuje diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite. Ovim članom je propisano da se diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra: nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje bolesti koja može prouzrokovati invaliditet i pravovremeno liječenje radi sprječavanja invaliditeta ili smanjenja stepena invaliditeta, odbijanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom, utvrđivanje posebnih uslova za lica sa invaliditetom u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije, pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom pod uslovima koji se ne traže za druga lica, neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu sa invaliditetom, iako je to lice zatražilo i ispunilo uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene zaštite, kao i davanje prednosti u pružanju zdravstvene zaštite i rehabilitacije drugim licima u odnosu na lice sa invaliditetom, uskraćivanje, ograničavanje i neblagovremeno pružanje informacija o utvrđenom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeravanim mjerama liječenja i rehabilitacije lica sa invaliditetom, vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom kao pacijenta i uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica sa invaliditetom ako se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugom licu ili grupi lica.

Članom 23 Predloga zakona predviđeno je da se diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda u smislu propisa kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita, smatra: odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom; utvrđivanje nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom od onih pod kojima se socijalna i dječja zaštita pruža drugim korisnicima i onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom.

Član 24 Predloga zakona uređuje diskriminaciju po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života. Pod diskriminacija po osnovu invaliditeta u ovoj oblasti smatra se: uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava licu sa invaliditetom na biračko pravo, uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima, uskraćivanje ili ograničavanje prava lica sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i onemogućavanje lica sa invaliditetom da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

Član 25 Predloga zakona definiše oblike diskriminacijom lica sa invaliditetom u oblasti kulture.

Član 26 Predloga zakona utvrđuje slučajeve diskriminacije po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme.

Članom 27 Predloga zakona određuje se inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.

Član 28 Predloga zakona propisuje sankcije za počinjenu diskriminaciju. Ova zakonska rješenja obuhvataju niz diskriminatorских osnova kao vid prekršajne odgovornosti čime će se obim i stepen zaštite od diskriminatornog ponašanja prema licu ili grupi lica sa invaliditetom podići na veći nivo.

Novčane kazne za prekršaje koji se odnose na pravna lica, kreću se u rasponu od 10.000 do 20.000 eura. Propisano je da će se kazniti pravno lice, ako: licu sa invaliditetom ne obezbjedi natpis na Brajevom pismu u objektima javne namjene i prostorima i površinama javne namjene; uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnim i savremenim pomagalima koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom; omogući dostupnost pomagala licu ili grupi lica sa invaliditetom, pod drugčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugom licu ili grupi lica sa invaliditetom, ili obezbjedi takvo pomagalo koje bi ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica; onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i ulazak u obrazovno-vaspitnu ustanovu, u skladu sa njegovim mogućnostima; onemogući, ograniči ili oteža licu sa invaliditetom mogućnost praćenja nastave i provjere znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja; ne preduzme i ne sprovede posebne mjera za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i vannastavne aktivnosti i takmičenja; isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci; nezaposli lice sa invaliditetom, i ako je bolje ili jednako ispunilo uslove za rad na konkretnom radnom mjestu kao i lice bez invaliditeta, ili mu da manje povoljne radne uslove ili onemogući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom; onemogući, ograniči ili oteža učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; ne preduzme i ne sprovede posebne mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; ne preduzme i ne sprovede mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

Ovim članom je predviđena novčana kazna za navedene prekršaje i za odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave, u iznosu od 1.500 eura do 2.000 eura, dok je za preduzetnika/cu utvrđena novčana kazna u iznosu od 5.000 eura do 6.000 eura.

Članom 29 Predloga zakona propisana je novčana kazna za prekršaj za fizičko lice u iznosu od 150 eura do 2000 eura, ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar koji je namijenjen za lica sa invaliditetom u objektima, prostorima i površinama javne namjene.

Članom 30 Predloga zakona propisane su zaštitne mjere za prekršaje iz člana 28 i 29 koje mogu biti: oduzimanje predmeta; zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i javno objavljivanje odluke.

Članovima 31, 32, 33 i 34 Predloga zakona u Prelaznim i završnim odredbama utvrđuje se uslovi za zaštitu od diskriminacije kod ranije započetih postupaka prije stupanja na snagu ovog Zakona, primjena ovog Zakona, prestanak važenja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", broj 39/11), kao i dan stupanja na snagu ovog Zakona.

V PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona, nosioci aktivnosti koji su prepoznati kao korisnici budžetskih sredstava, a koji su prepoznati kao nadležni za sprovođenje normi ovog zakona, potrebno je da, u okviru godišnjih planova Budžeta za naredne godine, planiraju i predvide sredstva koja će, eventualno, biti neophodna za realizaciju ovog zakona.

VI RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO SKRAĆENOM POSTUPKU

Akcionim planom za pregovaračko Poglavlje 19 – Socijalna zaštita i zapošljavanje i Akcionim planom za pregovaračko Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, predviđeno je donošenje Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom do kraja II kvartala.

Imajući u vidu obavezu ispunjenja rokova iz gore navedenih akcionih planova, kao i potrebe usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sa evropskim pravom i međunarodnim ugovorima i konvencijama, neophodno je da se ovaj zakon donese po skraćenom postupku.